

Den blå kärnan

En professionell grund att stå på vid konflikter och faror

Alltid den blå kärnans sex steg

Den blå kärnan handlar om att tänka och handla polismässigt i konfliktsituationer och farofyllda lägen, även innan faran dyker upp. Det grundläggande innehållet i ämnet är följande: vad behöver du göra *varje gång* du ska ta dig an en (potentiell) konflikt eller fara *så bra som möjligt*? Detta bör alltid synliggöras, även i form av hur tänkandet och handlandet i sådana situationer inkorporeras, regleras och organiseras i bland annat riktlinjer, regler, referensramar, modeller, avtal, instruktioner, protokoll och förfaranden.

Den skulle lika gärna kunna heta den röda, vita, orangea eller gröna kärnan, eftersom det handlar om universella, grundläggande principer, uppdelade i sex steg, som gäller för alla och är tillämpliga i varje situation, oavsett problemets omfång eller räckvidd, eller dess förberedelsestid.

Tränade mästare i fäktning och andra sporter har till exempel konstaterat att de tar dessa steg mer eller mindre omedvetet, inom loppet av en sekund. Vi har oftast mer tid än så – till exempel tiden det tar att köra till en oförutsedd olycka, eller när ett evenemang är på gång.

Det spelar ingen roll om du är generalist, specialist eller har en ledande funktion: utgångspunkten för ens tänkande och handlande är problemet eller situationen i sig, inte ens organisation eller en själv. Problemen har inga gränser. Därför bör alltid utgångspunkten för handlandet vara själva problemet eller situationen. Utifrån det kan man se inåt: vad innebär detta för mig och min organisation, tillsammans med andra? Genom att tillämpa den blå kärnan i alla situationer, varje dag, uppstår en inlärnings-/träningseffekt som behövs för att – under press, i komplexa situationer, när det hänger på en skör tråd – automatiskt och intuitivt kunna använda dessa principer. Du kommer också att kunna använda den blå kärnan i privatlivet!

Börja alltid med att få en tydligare bild, genom information, av den faktiska eller förväntade situationen (utan att veta precis vilka åtgärder som kommer att krävas).

Du skapar alltid olika scenarion, grundat på riskanalyser, över hur situationen skulle kunna utvecklas. Efter att ha kommit fram till vilka möjligheter du har att påverka, sätter du upp ett mål för dig själv. Det är inte bara du som ensam ska ta dig an konflikter och faror, det finns alltid andra parter som är inblandade, var och en med eget ansvar och egna befogenheter. En nätverksanalys måste göra

klart hur rollerna ska fördelas internt, och hur informationsutbyte ska ske mellan olika parter. När detta är klart och tydligt, kan man rangordna vilka åtgärder som ska utföras internt och ge förslag på ingripande. Det behöver ju även utvecklas olika scenarion för den insats som ska utföras, i vilka man måste räkna med eventuella resultat av de åtgärder som vidtas under händelsernas gång (och vilka risker som är förbundna med dem). Under hela processen är det viktigt att man hela tiden kollar vad som faktiskt händer, och i vilken utsträckning insatserna får det resultat man förväntat sig. Tror man att människors beteenden kan styras fullständigt, så lever man i en illusion. Däremot kan man påverka skeenden positivt, genom att ha god insikt i de mönster som finns för människors beteenden och samspel.

En sak är viktig att inse: du har hela tiden att göra med människor. Dessa människor gör, medvetet eller omedvetet, olika val och samspelar med varandra. Dessa människor har en eller annan relation till varandra, de sänder ut och tar emot olika signaler, och kommunicerar med varandra, medvetet eller omedvetet. Att handla polismässigt innebär att påverka människor och deras val, på ett säkert och ansvarsfullt sätt. Detta sätt ska vara säkert för polisen och medborgarna, och ansvarsfullt i betydelsen att det överensstämmer med principerna i ett demokratiskt rättssystem.

Steg 1:

Observation och idébildning

Börja med att samla in information och försök, så gott det går, att bilda dig en uppfattning om läget eller problemet. Titta efter, lyssna, observera, håll dig till fakta och fråga dig själv och andra: Vad händer? Vilken bakgrund har det? Vad vet vi om situationen? Vad har jag och de andra för erfarenhet av sådant här? Vad kan man förvänta sig? Vilka risker finns det? Vilka konflikt- eller farosignaler måste vi förutse?

I det här steget handlar det inte om vad du tror måste göras, eller hur du tycker att du själv eller andra måste uppträda. Här handlar det enbart om att bilda sig en idé om situationen. Inlevelse är i det här läget viktigt: om du vore i den berörda personens skor, vad skulle du tycka var viktigt och vad skulle du känna då? Varför betar sig den personen, i den gruppen, i den folkmassan, sig på det viset?

Tänk på att situationen eller problemet kan utveckla sig åt ett helt annat håll än det mest sannolika, realistiska scenario som du har i åtanke: det kan gå bättre (i bästa fall) och det kan gå sämre (i värsta fall). Ha alltid en "nödutgång" i bakhuvudet: vad gör du om du plötsligt hamnar i en situation som du inte är förberedd på? Se till att ordna säkerhet, utrymme och tid för att kunna fokusera på den nya situationen.

Steg 2:

Formulera ett mål och genomför en nätverksanalys

När du har en bild av situationen eller problemet och riskerna, måste du formulera ett realistiskt mål: vad vill du uppnå?

Gå sedan igenom vilka övriga personer och instanser som berörs av problemet. I de flesta lägen är du ju inte ensam; se efter och tänk noga igenom vilken eller vilka andra som skulle kunna involveras. Antagligen känner du dem redan, men ibland dyker de upp oförhoppandes. Gå igenom vad de kan och vilken funktion de har, och hur de spelar eller skulle kunna spela en roll i just den här situationen, med dig själv som komplement. Gå också igenom huruvida alla berörda har samma bild av situationen eller problemet, och huruvida ni är överens om vilket mål som bör uppnås.

Ta hänsyn till samspelet mellan olika personer och instanser: vilka intressekonflikter finns i gruppen, på vilka sätt kommunicerar ni med varandra, är alla vana vid att arbeta med varandra?

Siktar ni mot samma mål?

Detta steg underskattas ofta och hoppas ibland över, för att man i hastigheten tror att man måste agera ensam, eller för att din (polis)organisation tror det.

Steg 3:

Vad måste man, får man och kan man?

Det beror på situationen/problemet: gå igenom vad som är på gång rent juridiskt, vilka specifika befogenheter eller krav som krävs för att ta sig an problemet, och vilka juridiska instrument som kan användas för att nå målet. Glöm inte att inkludera andras befogenheter och krav i beräkningen!

Vilka icke-juridiska medel krävs och finns att tillgå för att vidta lämpliga åtgärder? Har gruppen de kompetenser som krävs, och om inte, vem har dessa kompetenser?

Frågan huruvida målet kan och får nås är avgörande för att kunna agera proffsigt och säkert. Gör alltså en noggrann bedömning av hur ditt tillvägagångssätt kommer att tas emot.

Steg 4: **Strategi/Taktik/Sondering**

Om det står klart vad problemet är, vem eller vilka som är berörda, vilket mål du kan och vill uppnå samt inom vilken juridisk ram det hela rör sig, kan man fundera på vilka åtgärder som kan påverka problemet/situationen och kan göra att ni når målet. Därför måste först några utgångspunkter formuleras: under vilka förutsättningar kommer ni att agera? Sedan måste vissa strategiska val göras: hur ska du nå målet, med tanke på utgångspunkterna? I den bedömningen måste det demokratiska rättssystemet vara centralt. En viktig strategisk kunskap är, att det ofta är mer effektivt att förstärka önskat beteende (ordning) än att bekämpa oönskat beteende (störande av ordning). Ta alltid med bägge vinklarna i ditt agerande!

Utifrån de strategiska valen kan du utarbeta taktiska möjligheter: vilka medel ska sättas in, och hur?

Därefter ska du i första hand utgå från det mest sannolika scenariot, men ta alltid med i beräkningen att det kan gå helt annorlunda till. Utgå alltså *alltid* från flera scenarion och tänk på hur du ska försöka påverka dem medan de pågår. Du måste *alltid* ha en "nödutgång" med i bakhuvudet: vad gör du om du plötsligt hamnar i en situation som du inte är förberedd på? Se till att ordna säkerhet, utrymme och tid för att kunna fokusera på den nya situationen.

När man gör strategiska val och utarbetar taktiska möjligheter är det viktigt att ha tre faser av agerandet i åtanke: förberedelse, faktisk påverkan/åtgärder och avslutning. För att nå önskad effekt och förebygga stress, är kvaliteten på samspelet mellan alla inblandade av största vikt: en tydlig och klar kommunikation, en uppdelning grundat på de inblandades faktiska beteende och att alla är vänliga och handlingskraftiga.

Även för den insats som ska utföras måste olika scenarion utarbetas, i vilka man måste räkna med eventuella resultat av de åtgärder som vidtas under händelsernas gång (och vilka risker som är förbundna med dem). I det här sammanhanget är det också viktigt att känna sig själv och sina samarbetspartner, eftersom personliga stressreaktioner kommer uppstå och måste hanteras. Därför kan du även lära dig stresshantering! Det är alltså ett krav att ha kunskap om rädsla och fruktan, och om hur man hanterar naturliga singlar på dessa känslor. Dessa olika insatsscenarion och en nödplan garanterar att agerandet blir så bra, säkert och framgångsrikt som möjligt.

Steg 5:

Dynamiskt beteende i praktiken

När åtgärder faktiskt utförs, är det viktigt att hela tiden tänka på att situationen konstant förändras: se till att du har redskapen och inlevelsen som krävs för att kunna se när och hur läget ändras. Se till att du har möjlighet att snabbväxla, såväl på operationell nivå som på taktisk/strategisk nivå (om det skulle utvecklas ett annat scenario än det du hade tänkt dig). Vältajmade, tidiga ingripanden är viktiga. I samspelet med de inblandade gäller återigen att vara tydlig och klar i kommunikationen, att fördela arbetet beroende på hur de inblandade faktiskt beter sig, att vara vänlig men mycket bestämd, tydlig och handlingskraftig. Är du medveten om vilka icke-verbala budskap du utstrålar? Tänk dig hela tiden in i de andras situation, dem du interagerar med. Är du medveten om vad de tycker är viktigt och vad som spelar roll när de väljer att slåss, fly eller ge sig?

Var medveten om ditt fokus och din överblick – du klarar dig inte utan dem! Du måste, så att säga, kunna zooma in på händelserna med ena ögat och samtidigt ha översikt med det andra, för att i tid och på ett säkert sätt kunna växla mellan dina olika möjligheter. Stäm med jämna mellanrum av dessa perspektiv på läget mellan dig och dina kolleger.

Att tänka, handla och kunna växla snabbt, under hög stress, kräver elitfysik och sådant dynamiskt beteende klarar du bara av om du är mentalt och fysiskt i toppform.

Steg 6: Utvärdering

Detta steg handlar inte om diverse undersökningar, inspektioner och utvärderingar som normalt äger rum efter incidenter. När man tänker och handlar professionellt ingår att avlägga rapport efteråt.

Men en händelse skapar dessutom alltid, framför allt om det går bra, lärrika erfarenheter och nya insikter.

Därför är det *alltid* viktigt att utvärdera dig själv och dem du samarbetar eller har samarbetat med, med syfte att "lära för livet".

Du lär dig ju hela tiden, i förberedelser, under händelser och vid avslutningar. Du kan göra det själv, genom att i varje steg ställa specifika frågor, och du kan utvärdera dig själv i efterhand, på de punkter du tycker är viktiga. En sådan iakttagelse om andra, en sådan annorlunda åsikt, en sådan ifrågasättande person, en sådan "peppande" person, o.s.v., som fokuserar på att förstärka goda arbetssätt, kan höja kvaliteten på de här stegen.

Denna lärandeprocess gör de sex stegen till en cirkelrörelse. Varje beteende i varje situation blir på så sätt ett verklighetstest för nästa gång det händer.

Till slut

Om du hanterar och tränar in de här stegen mer och mer, får du garanterat ett optimalt, framgångsrikt och säkert tillvägagångssätt för konflikter och farliga situationer – det blir en yrkesinstinkt.

Du lär dig att förekomma många fler lägen, så att du förebygger stress och kan bevara lugnet och behärsningen även i pressade situationer.

Lectoraat Openbare Orde & Gevaarbeheersing (ung. Lektoratet för den allmänna ordningen och behärskning vid fara) försöker lära mer, genom närmare forskning om dessa universella principer, om bakgrunden till dessa mönster. Den blå kärnan används redan nu framgångsrikt på utbildningar vid Polishögskolan. Studenterna har även fått goda erfarenheter av den i privatlivet – vid bilkörning, ute på krogen, vid evenemang, vid familjegräl eller konflikter med grannarna, på resa, under träning ... om du (o)medvetet lyckas eller har lyckats, så har du följt dessa universella steg.

Lycka till med att överföra principerna på sådana situationer som du kan hamna i själv! Öva och träna på stegen, såväl i simuleringar som i praktiken.

© 2007 **Politieacademie** Police Academy of the Netherlands, Chair Public Order Management, December 2007